

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Değerler Kazanımlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi¹

Examination of the Social Values Acquisitions of Preschool Aged Children According to Different Variables

Özlem DÖNMEZ²

Gizem SÖZEN³

Elanur DEMİRKAYA DEMİRDAŞ⁴

10.38089/iperj.2020.24

Geliş Tarihi: 14.07.2020

Kabul Tarihi: 26.12.2020

Yayınlanma Tarihi: 31.12.2020

Öz: Okul öncesi eğitim, çocuğun toplum içinde uyumlu yaşayabilmesi için bazı değerleri içselleştirmesini sağlar. Bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değerler kazanımlarının farklı değişkenlere (çocukların yaşına, cinsiyetine, okul öncesi eğitim alma süresine, anne ve baba eğitim durumuna, sınıf mevcuduna, aile çocuk sayısına, anne ve baba yaşına, anne çalışma durumuna) göre incelenmesidir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu Maltepe ilçesinde MEB’e bağlı 2 devlet anaokuluna devam eden 200 çocuktur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Aile Bilgi Formu” ve Atabey ve Ömeroğlu (2016) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler istatistik paket programına girerek program aracılığıyla çözümlenmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını görmek amacıyla normallik testi yapılmış, çarpıklık-basıklık ve Kolmogorov Smirnov testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde, parametrik olmayan fark ve ilişki testleri (Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Spearman Korelasyon testi) yapılmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre, saygı, sorumluluk alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında kız çocuklarının lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Sınıftaki çocuk sayısı ile işbirliği alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İşbirliği ve nezaket alt boyutlarında 40-49 yaş annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocukların yaşı ile nezaket alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Okul öncesi eğitim süresi, aile çocuk sayısı, annenin eğitim durumu ve çalışma durumu, babanın yaşı ve eğitim durumu değişkenlerine göre ise bir farka rastlanmamıştır. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Değer, sosyal değer, değerler eğitimi, okul öncesi

Abstract: Preschool children are required to internalize some social values in order to be compatible with the society. The aim of the research is to examine whether preschool children’s social values differ according to children’s ages, gender, duration of preschool education, mothers’ and fathers’ education levels, class size, number of the child in the family, mothers’ and fathers’ ages, and mothers’ working status. In this quantitative research, “Correlational Survey Method” was used. Data were collected from 200 preschool children via “Family Information Form” developed by researchers and “The Scale for Preschool Social Values Acquisition” developed by Atabey and Ömeroğlu in 2016. The data analysis was carried out through statistical package program. In order to see whether the data are normally distributed or not, normality test was conducted and Kolmogorov Smirnov, Skewness-Kurtosis values were examined. Because of the data distributed abnormal, non-parametric comparison and correlation tests (Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Spearman Correlation Test) were conducted. According to the results of the study, there is a difference in respect, responsibility, and total point in favor of girls. There is a negative correlation between class size and social values. There is a difference according to mothers’ ages in cooperation and kindness points in favor of 40-49 ages. There is a positive correlation between children’s ages and social values. There is no difference according to the period of preschool education, number of the child in the family, mothers’ education levels and working status, fathers’ ages and education levels. Results of the study is discussed in light of the relevant literature.

Key Words: Value, social value, values education, preschool education

¹ Bu çalışma, 14. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Arş. Gör., Maltepe Üniversitesi, Türkiye, ozlemdonmez@maltepe.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0003-3881-3448>

³ Okul Öncesi Öğretmeni, Türkiye, gizemszn58@hotmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-3955-5797>

⁴ Okul Öncesi Öğretmeni, Türkiye, elademirkayaa0@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-1156-4851>

Giriş

Okul öncesi eğitim; çocuğun öğrenmesinin en fazla olduğu, temel alışkanlıklarının, zihinsel yeteneklerinin en hızlı geliştiği ve biçimlendiği dönemdir. Okul öncesi eğitim çocuğu ilkökula hazırlar, sosyalleşmesini sağlar, öz bakım becerilerini yerine getirmesini destekler. İlkokul öncesi yılları kapsayan bu dönem kurumda ve ailede yapılabilen, çocukların tüm gelişim alanlarının çağdaş norm ve gelişimler ışığında desteklendiği, ebeveyn ve eğitimcilerin işbirliği içerisinde olduğu veya olması gerektiği ve çocukların bir sonraki eğitim kademesine hazır bulunuşluklarına yönelik kurumsal anlamda ilk örgün eğitim basamağını oluşturan bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (Oktay, Zembat, Koçyiğit, Özdemir, Tok, ve Özdemir Beceren, 2016).

Okul öncesi dönemde çocuğun davranışlarını model alacağı ilk ve en yakın kişiler ebeveynleridir. Ebeveynlerin, bir rol model olarak sergiledikleri kendi davranışları ve ana-baba olarak çocuğa karşı olan tutumları çocuk için en temel bilgi kaynaklarıdır. Değerlerin kazanılması ilk olarak evde aile sayesinde gerçekleşir. Çocuğun okula başlaması ile birlikte öğretmen, akranlar gibi farklı kişiler yaşamına dahil olsa da ailenin çocuğun öğrenme sürecindeki etkisi yaşam boyu sürmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuğun toplumda uyum içinde yaşayabilmesi için bazı değerleri de içselleştirmesini gerektirir. Değerler bireylerin tutum ve davranışları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynarlar. Bireylerin, grupların ve çeşitli kültürlerin değerleri, içinde yaşanan kültürün tutum ve davranışlarını anlamada yol göstericidir (Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000). Kültürün bir parçası olan değerlerin öğrenimi eğitim ile gerçekleşir. Eğitim, insanın doğumdan ölüme kadar süren ve yaşamın içinde yer alan sosyal bir süreçtir. Değerler eğitim aracılığı ile nesilden nesile aktarılabilir (Bakioğlu ve Levent, 2014).

Ülkemizde değerler eğitimi 2010 yılında yapılan 18. Milli Eğitim Şura kararlarında ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından vurgulanmış ve okul öncesinden itibaren her eğitim kademesinde yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Ulavare ve Veisson, 2015; Uyanık Balat, 2012). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda da önem verilen değerler eğitiminin etkileşime dayalı, etkinliklerle bütünleştirilmiş, yaparak yaşayarak öğrenme temelli olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, değerlerin somut olarak kazanılabileceği uygun fiziksel ve sosyal ortamın yaratılmasında okul-aile işbirliğinin önemi vurgulanmıştır (MEB, 2013).

Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2009)'a göre, okul öncesi dönemde değerler eğitimi çocuklara "ayakkabılarını yan yana koymalarını öğrenmek gibi" somut yaşantılar yoluyla öğretilmelidir. Atabey ve Ömeroğlu (2016)'ya göre okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmesi beklenen bazı sosyal değerler sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, işbirliği, yardımlaşma ve nezakettir. Değerlerin yaşamın ilk yıllarında çocuklara kazandırılması, çocukların toplum ile uyumlu yaşaması açısından önemlidir (Atabey, 2014). Okul öncesi dönemde doğru bir şekilde uygulanan değer eğitiminin, duygusal, sosyal, ahlaki ve akademik bir dizi eğitim hedefi üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur (Lovat, 2017; Morcom, 2016; Thornberg, 2016; Atabay, 2016; Dereli İman, 2014; Öztürk Samur, 2011).

Değerler eğitimi evde başlayıp okulda devam eden bir süreçtir. Bu nedenle aile ve öğretmenlerin özellikleri, model alarak öğrenmenin gerçekleştiği erken çocukluk yıllarında büyük önem taşır. Gökçek (2007), okul öncesi eğitim kurumlarında verilen değerler eğitimi programına ailenin de etkin katılımının gerekliliğini belirtmiştir. Teknolojinin kullanımının yaygınlaştığı, birçok alanda değişim ve dönüşümün yaşandığı günümüzde değerler eğitiminin öneminin daha da arttığı ifade edilebilir (Ateş, 2017).

Alan yazın incelendiğinde, ülkemizde değerler eğitimi konusunda yapılmış çalışmalar, çocuklara yönelik değerler eğitimi programı geliştirilip etkililiğinin ölçüldüğü çalışmalar (Öztürk ve Can, 2020; İbiş, 2017; Erikli, 2016; Sapsağlam, 2015; Uzunkol, 2014; Atabey, 2014; Öztürk Samur, 2011), anneler ile yapılmış çalışmalar (Arıcı ve Bartan, 2020; Neslitürk, Özkal ve Dal, 2015; Neslitürk ve Deniz, 2013), öğretmen aday ve öğretmenlerin değerler ile ilgili düşünceleri inceleyen araştırmalar (Bartan, 2018; Kara, 2017; Thornberg ve Oğuz, 2013; Erkuş, 2012; Üner, 2011; Aktepe ve Yel, 2009; Karasu ve Aktepe, 2009; Kurtde Fidan, 2009; Yıldırım, 2009; Tokdemir, 2007), çocuk kitaplarında ve çizgi filmlerde değerlerin incelendiği çalışmalar (Erdem, 2020; Turp Özdemir, 2020; Kaymak, 2020; Oğuz, 2020; Şen, 2020; Ünsal, 2019) olarak sınıflandırılabilir. Bu bağlamda yapılan çalışmanın

okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değerlerinin farklılaşmasına sebep olan değişkenlerin belirlenmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değer kazanımlarının farklı değişkenlere (çocukların yaşına, cinsiyetine, okul öncesi eğitim alma süresine, anne ve baba eğitim durumuna, sınıf mevcuduna, aile çocuk sayısına, anne ve baba yaşına, anne çalışma durumuna) göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değer kazanımlarının farklı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden “İlişkisel Nedensel Tarama Modeli” kullanılacaktır. İlişkisel Tarama Modelleri, iki ve daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, Maltepe ilçesinde MEB’e bağlı kolay ulaşılabilir 2 devlet anaokuluna devam eden 44-77 ayları arasındaki 200 çocuk ile yapılmıştır.

Uygulama

Ölçek, çocuklara bireysel olarak uygulanmakta ve ortalama 15-20 dakika sürmektedir. Ölçek bir masa başında, oturur konumda uygulanmıştır. Ölçeği uygulayan kişi öncelikle çocukla selamlaşmış tanışmış ölçek hakkında bilgi vermiş ve çocuktan neler beklediğini anlatmıştır. Ölçeği uygulayan kişi “*Şimdi sana bazı resimler göstereceğim ve bazı sorular soracağım. Ben hangi resmi gösterirsem ona bakmanı ve soruları cevaplamanı istiyorum, senin verdiğin cevapları bu forma işaretleyeceğim, hazır olduğunda başlayabiliriz, anlamadığın bir şey olursa sorabilirsin*” demiştir. Çocuğun verdiği yanıtlar araştırmacı tarafından forma işaretlenmiştir (Atabey ve Ömeroğlu, 2016).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Aile Bilgi Formu”, “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği” ve “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği Cevaplayıcı Formu” kullanılmıştır.

Aile Bilgi Formu

Aile bilgi formu çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, sınıfındaki çocuk sayısı, okul öncesi eğitim süresi, anne ve babasını yaşları, anne ve baba eğitim durumları, anne ve baba çalışma durumlarını öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen bir formdur.

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği, Atabey ve Ömeroğlu (2016) tarafından okul öncesi dönem çocuklara yönelik geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. 5 alt boyut ve 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin sevgi/hoşgörü (KR20=.82), saygı (KR20=.85), sorumluluk (KR20=.78), işbirliği/yardımlaşma (KR20=.75) ve nezaket (KR20=.83) alt boyutları bulunmaktadır. Ölçeğin bütününe ait KR 20 değeri ise .88’dir (Atabey ve Ömeroğlu, 2016).

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği Cevaplayıcı Formu

Ölçeğin maddeleri ve her maddelerin seçeneklerini içeren ölçeğe ait bir formdur. Bu forma araştırmacı çocuğun verdiği cevaba uygun seçeneği işaretlemiştir. Ayrıca yanındaki “açıklama” başlığı altında eğer varsa çocuğun yaptığı ekstra açıklamalar yazmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler istatistik paket programına girilerek program aracılığıyla çözümlenmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını incelemek amacı ile normallik testi yapılmıştır ve Kolmogorov Smirnov testi sonucuna bakılmıştır. Verilerin normal dağılmadığı görülmüş ($p<.05$) ve parametrik olmayan testler yapılmıştır.

Bulgular

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda verilmiştir:

Çalışma grubundaki ailelere yönelik yüzde ve frekans değerleri Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Çalışma grubunun betimsel değişkenlere göre frekans ve yüzde değerleri

Çalışma Grubu		f	%	Geçerli %
Cinsiyet	Kız	97	48,5	48,5
	Erkek	103	51,5	51,5
	Toplam	200	100	100
Sınıftaki Çocuk Sayısı	15 Çocuk	11	5,5	5,5
	18 Çocuk	9	4,5	4,5
	19 Çocuk	11	5,5	5,5
	20 Çocuk	49	24,5	24,5
	21 Çocuk	64	32	32
	22 Çocuk	39	19,5	19,5
	23 Çocuk	17	8,5	8,5
	Toplam	200	100	100
Okul Öncesi Eğitim Süresi	1 Yıl	183	91,5	91,5
	2 Yıl	17	8,5	8,5
	Toplam	200	100	100
Aile Çocuk Sayısı	1 Çocuk	34	17	17
	2 Çocuk	111	55,5	55,5
	3 ve üzeri Çocuk	54	27	27
	Toplam	199	100	100
Anne Yaş	20-29 Yaş	11	5,5	5,5
	30-39 Yaş	166	83	83,4
	40-49 Yaş	22	11	11,1
	Toplam	199	99,5	100
Anne Eğitim Durumu	Lise ve öncesi	99	49,5	50,8
	Ön lisans ve üzeri	96	48	49,2
	Toplam	195	97,5	100
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	93	46,5	47,7
	Ev Hanımı	102	51	52,3
	Toplam	195	97,5	100
Baba Yaş	20-39 Yaş	144	72	73,5
	40 ve üstü Yaş	52	26	26,5
	Toplam	196	98	100
Baba Eğitim Durumu	Lise ve öncesi	85	42,5	45,5
	Ön lisans ve üzeri	102	51	54,5
	Toplam	187	93,5	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki çocukların 97’si (%48,5) kız, 103’ü (51,5) erkektir. Sınıftaki çocuk sayısına bakıldığında sınıf mevcutlarının büyük çoğunluğunun 21 (%32) olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitim süresine göre çocukların çoğu 1 yıldır (%91,5) okul öncesi eğitim almaktadır. Ailelerin büyük çoğunluğu 2 çocuk (%55,5) sahibidir. Çalışma grubunu oluşturan çocukların anneleri çoğunlukla 30-39 yaş aralığındadır (%83). Annelerin eğitim durumuna bakıldığında lise ve öncesi 99 (%49,5), ön lisans ve üzeri mezunu 96 (%48) anne bulunmaktadır. Anne çalışma durumuna göre annelerin 93 ü (%46,5)’ çalışıyor, 102’si (%51) ev hanımıdır. Babaların yaşına bakıldığında çoğunun 20-29 yaş aralığında 144 (%72) olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumuna göre ise babaların 85’i (%42,5) lise ve öncesi, 102’si (%51) ön lisans ve üzeri mezundur.

Çocukların sosyal değerler kazanımlarının çocukların yaşı ile ilişkili olup olmadığı gösteren Spearman Korelasyon Testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocukların yaşı ile ilişkili olup olmadığı gösteren spearman korelasyon testi sonuçları

		Sevgi	Saygı	Sorumluluk	İşbirliği	Nezaket	Sosyal Değerler
Yaş	p	,76	,22	,09	,82	,02*	,15
	r	,02	,09	,13	-,01	,16	,10
	n	170	170	170	170	170	170

p<.05

Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocukların yaşı ile ilişkili olup olmadığı gösteren Spearman Korelasyon testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Tabloya göre çocukların yaşı ile nezaket puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş (p<.05), diğer alt boyutlarda bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi Sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	Z	p
Sevgi	Kız	97	108,83	10556,5	4187,5	-2,044	0,04*
	Erkek	103	92,66	9543,5			
	Toplam	200					
Saygı	Kız	97	106,64	10344	4400	-1,523	0,12
	Erkek	103	94,72	9756			
	Toplam	200					
Sorumluluk	Kız	97	109,89	10659,5	4084,5	-2,344	0,01*
	Erkek	103	91,66	9440,5			
	Toplam	200					
İşbirliği	Kız	97	101,53	9848	4896	-,256	0,79
	Erkek	103	99,53	10252			
	Toplam	200					
Nezaket	Kız	97	102,47	9939,5	4804,5	-,523	0,60
	Erkek	103	98,65	10160,5			
	Toplam	200					
Sosyal Değerler	Kız	97	107,78	10454,5	4289,5	-1,735	0,08
	Erkek	103	93,65	9645,5			
	Toplam	200					

p<.05

Tablo 3’te çocukların sosyal değer kazanımlarının çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde sevgi ve sorumluluk alt boyutlarında kızların lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (p<.05). Diğer alt boyutlarda ve toplam puanda bir farklılığa rastlanmamıştır.

Çocukların sosyal değer kazanımlarının okul öncesi eğitim süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların sosyal değer kazanımlarının okul öncesi eğitim süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	Z	P
Sevgi	1 Yıl	183	100,16	18329	1493	-0,28	0,77
	2 Yıl	17	104,18	1771			
	Toplam	200					
Saygı	1 Yıl	183	100,22	18341	1505	-0,23	0,81
	2 Yıl	17	103,47	1759			
	Toplam	200					
Sorumluluk	1 Yıl	183	100,32	18358	1522	-0,15	0,87
	2 Yıl	17	102,47	1742			
	Toplam	200					
İşbirliği	1 Yıl	183	98,57	18037,5	1493	-1,63	0,10
	2 Yıl	17	121,32	2062,5			
	Toplam	200					
Nezaket	1 Yıl	183	100,24	18344,5	1508,5	-,23	0,81
	2 Yıl	17	103,26	1755,5			
	Toplam	200					
Sosyal Değerler	1 Yıl	183	99,98	18297	1461	-0,41	0,67
	2 Yıl	17	106,06	1803			
	Toplam	200					

$p < .05$

Tablo 4'te çocukların sosyal değer kazanımlarının okul öncesi eğitim süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir. Okul öncesi eğitim süresine göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Çocukların sosyal değer kazanımlarının aile çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Çocukların sosyal değer kazanımlarının aile çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Ki Kare	Sd	P
Sevgi	1 Çocuk	34	113,81	2,77	2	0,24
	2 Çocuk	111	95,63			
	3 ve üzeri çocuk	54	100,3			
	Toplam	199				
Saygı	1 Çocuk	34	114,91	3,04	2	0,21
	2 Çocuk	111	97,5			
	3 ve üzeri çocuk	54	95,76			
	Toplam	199				
Sorumluluk	1 Çocuk	34	110	1,37	2	0,50
	2 Çocuk	111	97,72			
	3 ve üzeri çocuk	54	98,4			
	Toplam	199				
İşbirliği	1 Çocuk	34	107,96	1,95	2	0,37
	2 Çocuk	111	101,45			
	3 ve üzeri çocuk	54	92,01			
	Toplam	199				
Nezaket	1 Çocuk	34	102,01	0,50	2	0,77
	2 Çocuk	111	101,44			
	3 ve üzeri çocuk	54	95,78			
	Toplam	199				
Sosyal Değerler	1 Çocuk	34	118,81	4,56	2	0,10
	2 Çocuk	111	97,3			
	3 ve üzeri çocuk	54	93,71			
	Toplam	199				

$p < .05$

Tablo 5'te çocukların sosyal değer kazanımlarının aile çocuk sayısına göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir. Aile çocuk sayısına göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Çocukların sosyal değer kazanımlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney Testi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Çocukların sosyal değer kazanımlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney testi sonuçları

Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	z	p	
Sevgi	Lise ve öncesi	99	97,23	9625,5	4675,5	-0,20	0,84
	Ön lisans ve üzeri	96	98,8	9484,5			
	Toplam	195					
Saygı	Lise ve öncesi	99	97,09	9611,5	4661,5	-0,24	0,81
	Ön lisans ve üzeri	96	98,94	9498,5			
	Toplam	195					
Sorumluluk	Lise ve öncesi	99	93,67	9273,5	4323,5	-1,14	0,25
	Ön lisans ve üzeri	96	102,46	9836,5			
	Toplam	195					
İşbirliği	Lise ve öncesi	99	95,19	9424	4474	-,74	0,45
	Ön lisans ve üzeri	96	100,9	9686			
	Toplam	195					
Nezaket	Lise ve öncesi	99	96,06	9509,5	4559,5	-,54	0,58
	Ön lisans ve üzeri	96	100,01	9600,5			
	Toplam	195					
Sosyal Değerler	Lise ve öncesi	99	94,44	9350	4400	-0,89	0,36
	Ön lisans ve üzeri	96	101,67	9760			
	Toplam	195					

$p<.05$

Tablo 6'da çocukların sosyal değer kazanımlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir. Anne eğitim durumuna göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Çocukların sosyal değer kazanımlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Çocukların sosyal değer kazanımlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşmış farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	z	p	
Sevgi	Lise ve öncesi	85	94,61	8042	4283	-0,14	0,88
	Ön lisans ve üzeri	102	93,49	9536			
	Toplam	187					
Saygı	Lise ve öncesi	85	88,76	7544,5	3889,5	-1,26	0,20
	Ön lisans ve üzeri	102	98,37	10033,5			
	Toplam	187					
Sorumluluk	Lise ve öncesi	85	87,41	7429,5	3774,5	-1,59	0,11
	Ön lisans ve üzeri	102	99,5	10148,5			
	Toplam	187					
İşbirliği	Lise ve öncesi	85	91,94	7815	4160	-0,50	0,61
	Ön lisans ve üzeri	102	95,72	9763			
	Toplam	187					
Nezaket	Lise ve öncesi	85	90,8	7718	4063	-0,83	0,40
	Ön lisans ve üzeri	102	96,67	9860			
	Toplam	187					
Sosyal Değerler	Lise ve öncesi	85	88,22	7499	3844	-1,33	0,18
	Ön lisans ve üzeri	102	98,81	10079			
	Toplam	187					

$p<.05$

Tablo 7’de çocukların sosyal değer kazanımlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir. Baba eğitim durumuna göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocukların sınıflarındaki çocuk sayısı ile ilişkili olup olmadığını gösteren Spearman Korelasyon Testi sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Çocukların sosyal değer kazanımlarının çocukların sınıflarındaki çocuk sayısı ile ilişkili olup olmadığını gösteren Spearman Korelasyon testi sonuçları

		Sevgi	Saygı	Sorumluluk	İşbirliği	Nezaket	Sosyal Değerler
Sınıftaki Çocuk Sayısı	p	,73	,64	,29	,00*	,99	,27
	r	,02	-,03	-,07	-,19	-,00	-,07
	n	200	200	200	200	200	200

$p<.05$

Çocukların Sosyal Değer Kazanımlarının Çocukların Sınıflarındaki Çocuk Sayısı ile İlişkili Olup Olmadığını Gösteren Spearman Korelasyon Testi Sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Tabloya göre çocukların sınıflarındaki çocuk sayısı ile işbirliği puanları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuş ($p<.05$), diğer alt boyutlarda bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Sevgi	20-29 Yaş	11	77,95	0,58	1	0,44
	30-39 Yaş	166	89,73			
	Toplam	177				
Saygı	20-29 Yaş	11	92,59	0,06	1	0,80
	30-39 Yaş	166	88,76			
	Toplam	177				
Sorumluluk	20-29 Yaş	11	89,91	0,00	1	0,94
	30-39 Yaş	166	88,94			
	Toplam	177				
İşbirliği	20-29 Yaş	11	90,73	0,01	1	0,90
	30-39 Yaş	166	88,89			
	Toplam	177				
Nezaket	20-29 Yaş	11	112	2,99	1	0,08
	30-39 Yaş	166	87,48			
	Toplam	177				
Sosyal Değerler	20-29 Yaş	11	96	0,22	1	0,63
	30-39 Yaş	166	88,54			
	Toplam	177				

$p<.05$

Tablo 9’da çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre annenin yaşına göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır.

Çocukların sosyal değer kazanımlarının babanın yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Çocukların sosyal değer kazanımlarının babanın yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	z	p
Sevgi	20-39 Yaş	144	97,33	14015,5	3575,5	-0,49	0,61
	40 ve üstü yaş	52	101,74	5290,5			
	Toplam	196					
Saygı	20-39 Yaş	144	95,44	13743	3303	-1,31	0,18
	40 ve üstü yaş	52	106,98	5563			
	Toplam	196					
Sorumluluk	20-39 Yaş	144	96,8	13939,5	3499,5	-0,73	0,46
	40 ve üstü yaş	52	103,2	5366,5			
	Toplam	196					
İşbirliği	20-39 Yaş	144	102,13	14706,5	3221,5	-1,57	0,11
	40 ve üstü yaş	52	88,45	4599,5			
	Toplam	196					
Nezaket	20-39 Yaş	144	99,33	14304	3624	-0,38	0,70
	40 ve üstü yaş	52	96,19	5002			
	Toplam	196					
Sosyal Değerler	20-39 Yaş	144	96,14	13844,5	3404,5	-0,97	0,33
	40 ve üstü yaş	52	105,03	5461,5			
	Toplam	196					

$p < .05$

Çocukların sosyal değer kazanımlarının babanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir. Tabloya göre babanın yaşına göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır.

Çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları

	Gruplar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	z	p
Sevgi	Çalışıyor	93	104,71	9738	4119	-1,63	0,10
	Çalışmıyor	102	91,88	9372			
	Toplam	195					
Saygı	Çalışıyor	93	97,34	9053	4682	-0,16	0,87
	Çalışmıyor	102	98,6	10057			
	Toplam	195					
Sorumluluk	Çalışıyor	93	104,69	9736,5	4120,5	-1,66	0,09
	Çalışmıyor	102	91,9	9373,5			
	Toplam	195					
İşbirliği	Çalışıyor	93	99,62	9264,5	4592,5	-0,40	0,68
	Çalışmıyor	102	96,52	9845,5			
	Toplam	195					
Nezaket	Çalışıyor	93	100,03	9303	4554	-0,53	0,59
	Çalışmıyor	102	96,15	9807			
	Toplam	195					
Sosyal Değerler	Çalışıyor	93	102,12	9497	4360	-0,97	0,32
	Çalışmıyor	102	94,25	9613			
	Toplam	195					

$p < .05$

Tablo 11'de çocukların sosyal değer kazanımlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre annenin çalışma durumuna göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada çocukların yaşı ile nezaket arasında ilişki bulunmuş, diğer alt boyutlarda bir ilişkiye rastlanmamıştır. Diğer bir ifade ile çocukların yaşı arttıkça nezaket puanları artmış; sevgi, saygı, sorumluluk, işbirliği ve sosyal değerler toplam puanı ile çocukların yaşı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Okul öncesi dönemde nezaket değeri ile ilgili olarak; nezaket sözcükleri kullanma, nezaket kurallarını söyleme, eleştirirken ya da düşüncelerini söylerken nazik olma davranışları okul öncesi dönem çocuklardan beklenebilir (Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2016). Büyüme ve gelişme ile birlikte çocuklar sosyal duygusal olarak gelişmekte, sosyal beceri ve değer kazanımları artmaktadır (Trawick-Smith, 2013; San Bayhan ve Artan, 2009). Değerlerin kazanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda yaş ve çocukların sınıf düzeyi ile değerleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Uslu, 2019; Cesur, 1997; Gielen, 1996; Moon, 1986; Park ve Johnson, 1984; Martin, Shafto ve Vandainse, 1977; White, 1975). Diğer bir ifade ile çocukların yaşı arttıkça nezaket davranışlarının da arttığı görülmüştür. Bu çalışmalar ile yapılan çalışma bulguları örtüşmektedir.

Bu çalışmada sevgi ve sorumluluk alt boyutlarında kız çocukları lehine anlamlı bir fark bulunmuş; saygı, işbirliği, nezaket alt boyutlarında ve sosyal değerler toplam puanında bir farka rastlanmamıştır. Diğer bir deyişle, kız çocuklarının sevgi ve sorumluluk puanları erkek çocuklarından daha yüksektir. Değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda cinsiyete göre farklılık olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Yapılan çalışmaların bazılarında cinsiyete göre fark bulunmamış olsa da (Uslu, 2019), çalışmaların büyük çoğunluğu kızların lehine bir fark bulunmuştur (Ünlü ve Metin, 2016; Çetin, 2013; Çalışkan ve Sağlam, 2012; Elibol Gültekin, 2008; Gibbs, Bosinger, Grime ve Snarey, 2007; Barbeau, 2002; Tolunay, 2001; Cesur, 1997; Park ve Johnson, 1984; Krebs ve Gillmore, 1982).

Bu çalışmada çocuğun okul öncesi eğitim süresi, aile çocuk sayısı, anne ve baba eğitim durumu, anne ve babanın yaşı, annenin çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür. MEB (2013) programında yer verilmesi önemle üzerinde durulan sevgi, saygı, sorumluluk, işbirliği ve nezaket değerleri bu çalışmada ele alınmıştır. Çalışma grubundaki çocukların MEB okul öncesi eğitim programına göre eğitim almaları sosyal değer kazanımlarını olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca okul-aile işbirliğinin olması ve ailenin de bu değerlere ev ortamında yer vermesi çocukların değerleri içselleştirmesinde önemlidir. Uslu (2019), Aktepe ve Yalçınkaya (2016), İlğan, Karayığit, ve Çetin (2013), Çalışkan ve Sağlam (2012), Ilgın (2010), Coşkun ve Yıldırım (2009) tarafından yapılan çalışmalar ile bu çalışmanın bulguları örtüşmektedir.

Bu çalışmada çocukların sosyal değerleri sınıftaki çocuk sayısına göre incelenmiştir. İşbirliği alt boyutu ile sınıftaki çocuk sayısı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle sınıftaki çocuk sayısı ne kadar az ise çocukların işbirliği puanları o kadar yüksektir. Erken çocukluk eğitiminin kaliteli olabilmesi için sınıf mevcudu gibi bazı niceliksel unsurlara dikkat edilmesi önemlidir (Canbeldek ve Erdoğan, 2017). Skalická ve diğ. (2015), Micozkadioglu ve Berument (2011) ve Işıkoğlu (2007) tarafından yapılan çalışmalarda sınıf mevcudu ne kadar az ise öğretmenin çocuklara bireysel olarak daha fazla zaman ayırabildiğini, sınıf yönetimi ve çocukların uyumu için harcanan çaba ve zamanın azaldığı ve sınıf içinde daha az stresli etkileşimler ve problem durumların azaldığını ifade etmişlerdir. Sınıftaki çocuk sayısının az olması çocukların birlik ve sınıfa aidiyet duygusunu geliştirmektedir. Bu sayede çocuklar ve öğretmen birbirlerine daha bağlı olup grup içinde daha çok işbirliği kurmaktadır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulayıcılara, kurum ve kuruluşlara ve araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Değer eğitiminde okulun yanı sıra ailenin de değer eğitim sürecine destekleyici ve rol model olarak katılması sağlanmalıdır. Bu amaçla ailelere yönelik seminer, panel vb. etkinlikler düzenlenmesi önerilmektedir.
- Değerler eğitiminde ev ve okul arasındaki tutarlılığın sağlanması için sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle aile katılımı sağlanması önerilmektedir.
- Okul öncesi eğitim öğretmenlerine sosyal değerler ile ilgili seminerler verilerek etkinlik planlarında ve örtük programda bu değerlere somut olarak yer vermelerinin desteklenmesi önerilmektedir.

- Öğretmenlerin değer eğitimini ne tür yöntem ve tekniklerle ve nasıl öğreteceklerini bilmesi için değer eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi önerilmektedir.
- Farklı illerde, farklı örneklem gruplarıyla ve farklı yaş gruplarında çocuklarla çalışma yapılması önerilmektedir.
- Bu çalışmada devlet okulları ile çalışılmıştır. Özel okullardan çocuklar ile devlet okullarından çocukların sosyal değerlerinin karşılaştırılması önerilmektedir.
- Deneysel çalışmalar ile çocukların sosyal değerler kazanımları incelenip sosyal değerlerin en uygun biçimde öğretilmesi için uygun ortam ve program önerilerinin hazırlanması önerilmektedir.
- Yaşamın farklı dönemlerinde sosyal değerlerin incelenmesi amacıyla aynı örneklem grubunun farklı yaş dönemlerinde boylamsal çalışmalar ile izlenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Aktepe, E. ve Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(17), 113-131.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilgileri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Arıcı, D. ve Bartan, M. (2020). Çocuğu okul öncesi eğitime devam eden annelerin çocuklarına değer edindirme sürecine yönelik görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 279-294.
- Atabey, D. (2014). Okul öncesi sosyal değer kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değer kazanımına etkisinin incelenmesi (*Yayınlanmış Doktora Tezi*). *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Atabey, D. ve Ömeroğlu, E. (2016). Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(35), 101-135.
- Atabey, D. ve Ömeroğlu, E. (2016). Sosyal değerler eğitimi programının ana sınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 58, 593-617.
- Ateş, Ö. T. (2017). Türkiye'de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen önemli özellikler üzerindeki etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34).
- Bakioğlu, A. ve Levent, F. (2014). Türkiye'nin geleceği için önemli bir yatırım: Etik değerler eğitimi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 258-261.
- Bartan, S. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile sınıf içi uygulamalarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Canbeldek, M. & Erdoğan, N. I. (2017). The effects of early childhood classroom size and duration on development of children. *Eurasian Journal of Educational Research*, 68, 257-271.
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 311-328.
- Çalışkan, H. ve Sağlam, H. İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Ek Özel Sayı)*, 1431-1446.
- Dereli İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkisi: sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1).
- Elibol Gültekin, S. (2008). 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, M. (2020). Hasan Aycın'ın çocuk kitaplarında eğitsel değerler (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Gökçek, B. S. (2007). 5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

- İlgin, T. İ. (2010). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve sosyal değer kazanımları ile ebeveyn sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Işıkoğlu, N. (2007). Quality in preschool education institutions. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 9(18), 37-47.
- İlğan, A., Karayığit, D., ve Çetin, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 110-114.
- Kara, B. (2017). *İlköğretim okullarında değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Karasu, M. ve Aktepe, V. (2009). *Öğretmenlerin Değerler Eğitimine Bakış Açuları. 8.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 21-23 Mayıs, s. 397-413.
- Kaymak, N. (2020). Yerli ve yabancı çizgi filmlerin evrensel değerler bakımından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A., ve Dilmaç, B. (2000). İnsani değerler eğitim programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 199-208.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Lovat, T. (2017). Values education as good practice pedagogy: Evidence from Australian empirical research. *Journal of Moral Education*, 46(1), 88-96.
- MEB (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/oororam.pdf> adresinden alınmıştır.
- Micozkadioglu, I. I. ve Berument, S. K. (2011). The effects of day care quality on first grade children's social competence and academic achievement. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33, 123-140.
- Morcom, V. E. (2016). Scaffolding peer collaboration through values education: Social and reflective practices from a primary classroom. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(1), 81-99.
- Neslitürk, S. ve Deniz M. E. (2013). Anne değerler eğitimi programının 5- 6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(4), 103-116.
- Neslitürk, S., Özkal N. ve Dal, S. (2015). 5-6 yaş çocuklarının değer kazanım süreçlerine anne değerler eğitimi programının etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 883-899.
- Oğuz, Ö. (2020). Çocuk edebiyatında değerler (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Oktay, A., Zembat, R., Koçyiğit, S., Özdemir, A. A., Tok, E., ve Özdemir Beceren, B. (2016). Okul Öncesi Eğitime Giriş. Hedef Yayınları, Ankara.
- Öztürk, E. & Can A. A. (2020). The effect of music education on the social values of preschool children. *Cypriot Journal of Educational Science*, 15(5), 1053-1064.
- Öztürk Samur, A. (2011). Değerler eğitimi programının altı yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- San Bayhan, A. ve Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (Ed.). (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Skalická, V., Belsky, J., Stenseng, F. ve Wichstrøm, L. (2015). Reciprocal relations between student-teacher relationship and children's behavioral problems: Moderation by child-care group size. *Child Development*, 8(5), 1557-1570.
- Şen, M. (2020). Temel eğitimde değerler eğitimi kapsamında Türk ve yabancı animasyon filmlerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Thornberg, R. (2016). Values education in Nordic preschools: A commentary. *International Journal of Early Childhood*, 48(2), 241-257.
- Thornberg, R. ve Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Tokdemir, M. A. (2007) *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Trawick-Smith, J. (2013). Erken çocukluk döneminde gelişim: çok kültürlü bir bakış açısı. B. Akman (Ed.), *Okul öncesi dönem çocuklarında sosyal ve duygusal gelişim* (Çev: H. Z. İnan). Ankara: Nobel.
- Turp Özdemir, Z. (2020). Türkiye'de çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bu çizgi filmlerin Türkçe öğretimine katkısı (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ulavere, P. ve Veisson, M. (2015). Values and values education in Estonian preschool child care institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2), 108-124.
- Uslu, S. Ş. (2019). Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyanık Balat, G. (2012). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi. Gülden Uyanık Balat (Ed.), *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri ve Empati Düzeylerine Etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üner, E. (2011). *Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Ünlü, İ. ve Metin, Ö. (2016). İlköğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre değerlere ulaşma düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 697-713.
- Ünsal, S. (2019). Okul öncesi döneme yönelik çizgi filmlerin değerler bağlamında incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Yıldırım, K. (2009). Türk sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin deneyimleri: Fenomonolojik bir yaklaşım. *Eğitim Araştırmaları*, 35, 165-184.